

חולין כז

משה שווערד

1. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן נד

ומה שהרגיש פר"מ על טו"ז יו"ד סי' א' [ס"ק י"ז] שכתב ברכת שחיטה הוא על איסור אבר מן החי כמו אקב"ו על העריות, שנעלם ממנו דברי כל הראשונים הנ"ל שאין מברכין על השלילה אלא על החיוב, גם בעיני יפלא. וקצת י"ל ע"ד הנ"ל כשם שמברכים על שלילות העריות דעי"ז נפק מינה חיוב לקדש את האשה ולישא, ה"נ ע"י שנצטוינו לאכול בשר ביי"ט וכן בשר קדשים ונצטוינו על אמה"ח ממילא צריך לשחוט, ועיין רמב"ן פ' בראשית בפסוק הנה נתתי לכם את כל עשב וכו' [א' כ"ט] שמסיים שם וז"ל, וזה טעם השחיטה ומה שאמרו צבע"ח דאורייתא וזו ברכתנו אשר נברך אקב"ו על השחיטה וכו' עכ"ל. נראה מדבריו אחר שהרשה ית' לנו לאכול בשר בעלי חיים רצה שלא נתאכזר ולרחם עליהם למעט צערם ע"כ צוה לשחוט מן הצואר ומברכים אקב"ו על השחיטה כאילו נאמר אשר קב"ו לרחם על הבריות:

• עוד עיין מראה מקומות לדף יח

2. תורת חיים מסכת סנהדרין דף קיב עמוד א

מהו דתנינה בה שחיטה לטהרה מידי נבלה. והא דטרפה שחיטה מטהרתה כדאייתא בפ' בהמה המקשה אע"ג דאסורה באכילה שאני התם דלא צוה רחמנא לקטלה אבל הכא דצוה רחמנא לקטלה איכא למימר דשחיטה היינו קטילתה וכמאן דלא שחיט דמי וכן פירש"י ז"ל.

וטעמא דמלתא דשחיטה מטהרת מידי נבלה נראה משום דלא אסרה רחמנא נבלה באכילה וטומאה אלא משום דשלטה בה סטרא אחרא רוח הטומאה שכל מיתה נעשה ע"י מלאך המות אפילו מיתה בהמה כדאי' בפ' המפקיד מלאך המות מה לי הכא מה לי התם ואפילו מי שאינו מת מיתה עצמו אלא נהרג ע"י אחרים הן אדם הן בהמה יש לו למלאך המות חלק באותה מיתה דגמר יציאת הנשמה נעשה על ידו ולכך צוה הכתוב לשחוט בהמה חיה ועוף כדי שתצא נשמתן במצות שחיטה ולא ע"י מלאך המות שע"י ששוחטין כהוגן במצות השם אין למלאך המות חלק ביציאת נשמתה כי מצות ה' טהורות וקדושות ולעולם הטומאה בורחת מן הקדושה וכ"כ הרב ר' מנחם רקאנט"י בפרשת ראה וז"ל ולפי הפשט הטעם שנבחר המקום ההוא לשחיטה כדי שיצא הדם דרך שם כמו שאחז"ל ממקום שזב חטאו וכשנשחטנו אנחנו לא תחול עליה רוח הטומאה כמו בנבילה שמיתתה היתה ברוח הטומאה עכ"ל.

וזה טעם טומאת המת דמלאך המות מטיל בו זוהמא ולכך אמרו כשמת רבי בטלה כהונה לפי שמיתת צדיקים גדולים היא בנשיקה ולא ע"י מלאך המות ולכך אין מטמאין במותן והיינו מה שאמרו בר"פ השוחט ושחט במקום ששחט חטאו פירש"י ז"ל טהרה נקט לישנא דטהרה משום דעיקר שחיטה הוא כדי שתצא נשמתה בטהרה שלא יטמאנה מלאך המות.

והיינו טעמא דרב הונא דאמר בפ"ק דחולין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה דכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אע"ג דלא הוי רובא בשחיטה מ"מ יציאת נשמתה בטהרה ולא שלטה בה סטרא אחרא ומהאי טעמא נמי אית ליה דבשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דטריפה כיון דיצתה נשמתה בטומאה ולכך שחיט טרפה מטהרתה מידי נבלה כיון דיצתה נשמתה הוי בטהרה והא דאסור באכילה לאו משום דחשובה כמותה כיון דסופה למות דהא איכא מ"ד טרפה חיה אלא גזירת הכתוב והלכה למשה מסיני הוא דכל בהמה חיה ועוף שנלקו באותן אברים הראשיים שמנו חכמים ז"ל דטרפה ואסורין באכילה ולהכי מסוכנת שריא בשחיטה אע"ג דברי לן שתמות מיד מפל מקום כיון דנשמתה יוצאה בטהרה מצות שחיטה שריא.

והשתא ניחא הא דאיתא במדרש רבה פרשת שמיני זאת בהמה אשר תאכלו בהמות ולויתן הן קניגין של צדיקים לעתיד לבוא כיצד הן נשחטין בהמות נותן ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותן לבהמות בסנפיריו ונוחרו וכו' זו שחיטה כשרה ולא כך תנינן חוץ ממגל קציר וכו' א"ר אבין אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא חדוש תורה מאתי תצא א"ר ברכי ארסטון עתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבוא וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא ה"ד וחלב נבלה וגו' ואכול לא תאכלוהו בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבוא. הענין תמוה למה זה תהא נבלה מותרת לע"ל חלילה לומר שיבטל או יעקר הקב"ה אפילו אות אחת מתורתו והוא אחד מ"ג עקרים שלא תהא תורה אחרת מאתו יתברך ולפי מה שפי' ניחא דכיון דטעמא דנבלה אסורה ומטמאה משום דשלטא בה סטרא אחרא ולכך לעתיד שיבער הקב"ה את הטומאה כמו שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ כיון דלא שייך האי טעמא בהמות מותרות בלא שחיטה דלא איצטרך ליה שחיטה כלל כיון דבטלה טומאה וסטרא אחרא ליתא והיינו דקאמר במדרש חדוש תורה מאתי תצא כלומר לא תצא תורה חדשה מאתו חלילה אלא חדוש תורה פי' חידושי דאורייתא שיפרש לנו טעמי תורה למה נבלה אסורה וזו מותרת.

3. ראש יוסף מסכת חולין דף כז עמוד א

השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של אחד כמוהו. יש לראות אמאי לא נקיט הכי, השוחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה, וכ"ש סימן אחד כולו וכל השנים בבהמה. ולתירוץ ראשון [בגמרא] ניחא, דבא לומר אף סימן אחד דיעבד דווקא ולא לכתחלה. ולתירוץ שני דהשוחט ארובו של אחד כמוהו קאי, קשה...

4. תוספות מסכת חולין דף כז עמוד א

ר' יהודה אומר עד שישחוט את הוורדין. דוקא בעוף הואיל וצולוהו כולו כאחד מוקי לה בגמרא וברבי יהודה קיימא לן כדאמר בפ"ק דברכות (דף ה:): הזהרו בוורדין כר' יהודה ונראה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם צלאו דיעבד ולא נחתכו הוורדין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב פפא רישא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הוורדין ופליגי רבנן עליה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי עליה הוא עצמו לדם הוא צריך ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דלמא

לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הוורידין לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אסור.

5. ראש יוסף מסכת חולין דף כז עמוד א

ובתוספות בד"ה ר' יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין כו', וכו' יהודא קיימא לן כדאמר הזהרו כו', ונראה דווקא לכתחלה, עכ"ל. רצונם לומר דמדאמר הזהרו, משמע זהירות לכתחלה ולא דיעבד:

6. מגיד משנה על הלכות מאכלות אסורות פרק ז

[י] ... ובגמרא (דף כ"ח ע"ב) אמר רב חסדא לא (לכל) א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולוהו כלו כאחד אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר לא צריך ואמרו שם דלר' יהודה אין צריך אלא שינקבם בקוץ בשעת שחיטה שהדם חם ויצא בשעת שחיטה משמע דלרבנן לא שנא עוף ולא שנא בהמה אינן צריכין אפילו נקיבה בשעת שחיטה ואע"ג דאמרין בפ"ק דברכות (דף ח') דאמר ליה ר' יהושע לבניה הזהרו בוורידין כרבי יהודה מדת חסידות היא דאי מדינא ה"ל לר' יהושע למימר הלכה כר' יהודה ולא דחינן סתמא דלא איתמר עלה מידי בדוכתא משום מימרא כי האי דלא ברירא.

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

איבעית אימא אחד בעוף. [פרש"י
דלכתחילה אצרכו רבנן תרווייהו
משום הרחקה לעבירה, דילמא לא אחי
למיעבד רובא דחד. מבואר מדבריו, דרק
מדרבנן צריך שנים בעוף.] אבל בכסף משנה
(שחיטה פ"א ה"א) כתב, שדעת הרמב"ם (שם
ה"ט) דמדאורייתא צריך לכתחילה ב' סימנים.
אבל במ"מ (שם ה"ט) כתב בדעת הרמב"ם
דס"ל דרק מדרבנן צריך שנים בעוף. וכ"כ

8. ספר שיעורי הרב – ע' לג

ונראה שגם הרמב"ם אזיל בשיטת הספרי, ולפיכך הבין דהואיל וילפינן שחיטת חולין משחיטת קדשים, ממילא כמו דשחיטת קדשים היא מצוה, ה"ה נמי י"ל לגבי שחיטת חולין. והכי מדוייק היטב מלשונו בספר המצוות שם, דלאחר שכתב ששחיטה היא מצוה שנאמר וזבחת וגו' הביא לשון הספרי דמה מוקדשים בשחיטה אף חולין בשחיטה. ולכאורה כוונתו ליסוד דברינו דילפינן עיקר מצות שחיטה בחולין ממצות שחיטה בקדשים.⁵⁵

ונפק"מ בזה – אם שחיטה היא מצוה או מתיר – לענין לכתחילה במעשה השחיטה. דהנה איתא במתני' ריש פ"ב דחולין (כו.) "השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של א' כמוהו." ובגמ' שם "השוחט דיעבד אין לכתחילה לא, שנים בבהמה לכתחילה לא, עד כמה לשחוט וליזיל. איבעית אימא אחד בעוף ואיבעית אימא ארובו של א' כמוהו." ופי' רש"י "אחד בעוף וכו', דלכתחילה אצרכו רבנן תרווייהו." הרי מבואר דס"ל דמה"ת ל"צ לשחוט ב' סימנים בעוף או כל הסימנים בבהמה אף לכתחילה אלא רק מדרבנן.

אולם הרמב"ן בחידושיו שם נסתפק בדבר, שבתחילה כתב שעיקר מצות שחיטה מה"ת היא לשחוט כל הסימנים בבהמה וב' סימנים בעוף, אלא דהכי אגמריה רחמנא למשה דסגי בדיעבד ברוב סימנים בבהמה ובסימן א' בעוף. אך לבסוף העלה דאפשר דלא בעינן שנים בעוף וכולו בבהמה אלא מדרבנן (כדעת רש"י), דבדאורייתא לא מחלקינן בין לכתחילה לדיעבד.⁵⁶

9. רא"ש על חוליו פרק שני - סימן ב

ב גמ' השוחט דיעבד אין לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזל. אי בעית אימא אאחד בעוף. ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו. ומסתבר כיון דאיכא תרי שינויי עבדינן לחומרא. דלכתחלה צריך לשחוט שני סימנין אף בעוף והא דאמרינן לקמן גבי ההוא דהוה ממסמס קועיה דמא דקאמר נבדקיה לקנה ולישחטיה. התם כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סימן אחד. ורב אלפס ז"ל כתב ורובו של אחד כמוהו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחטיה כוליה סימן. משמע דס"ל כלישנא בתרא לקולא. משום דהני תרי לישני פליגי במדרבנן דמדאורייתא בסימן א' סגי ואזלינן לקולא בשל סופרים.

10. ספר ים של שלמה - חולין פרק ב אות א

והא דקתני השוחט דיעבד אין לכתחילה לא, איבעית אימא אאחד בעוף קאי, דבעי לכתחילה ב' סימנים, ואיבעית אימא ארובו של אחד כמוהו קאי, דלכתחילה צריך לשחוט כל הסימן, ונראה בעיני, אף דבשאר דוכתיין אזלי בתר לישנא בתרא, ובפרט במילי דרבנן, הכא אזלינן לחומרא, דהני תרי לישני כולה כחד גינהו, מדפתח באיבעית אימא כו' וסיני' באיבעית אימא, והרא"ש (סימן ב') נמי פסק כן אלא שכתב בסוף, והרי"ף תפס (ל"ק) [לישנא בתרא] לקולא כו', וא"כ תימא עליו, הלא הוא רגיל נמי לפסוק כלישנא בתרא, כדרך הרי"ף בכל דוכתא, אפי' לקולא, בפרט במילי דרבנן, אלא שדעתו בזה כדפרישית, וסמך על המבינים, והנה דעת רש"י כדעת הרי"ף, שכתב (לקמן) [לעיל] גבי מליקה (כ"א ע"ב ד"ה ואינו) שמצות שחיטה בעוף אפי' לכתחילה אינו אלא בסימן אחד, וכ"כ המרדכי (סימן ת"ר) בשם ר' ברוך, אכן דעת הרא"ש הוא דעת הרמב"ם (ה' שחיטה פ"א ה"ט) והרשב"א והר"ן, וכן דעתי נוטה, דלכתחילה אף בעוף בעי ב' סימנים היכא דאפשר, לאפוקי היכא דאיכא למיחש לנקובה ודרוסה אמרינן לקמן (כ"ח ע"ב) נשחטיה לקנה והדר נבדקיה לושט, דא"א בעניין אחר, ולפ"ז אין לר"ב שום ראייה מזה

11. תוספות מסכת חולין דף כז עמוד א

ותו שהייה דרסה וחלדה כו' - בכל הספרים גרסינן וליטעמיך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפירושו דאי הש"ס קאמר לה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך גבי קרא דזבחת מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא למה לי תרי קראי להכי ועוד דמפרש דלא לשוייה גיסטרא שלא יחתוך הצואר עם הסימנין היכי משמע מושחט ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין ונראה כגירסת הספרים דגרסי וליטעמיך ורב כהנא קאמר לה שחיטה מן הצואר נמי גמרא ולא מאזנו ולא מחוטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים ולהכי אתא ושחט לומר ממקום ששח וקיימא מילתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הצואר דהיינו גרון כדתנן לעיל (דף יט:) שכל הצואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה.

12. תוספות הרא"ש מסכת חולין דף כז עמוד א

ותו שהייה ודרסה כו'. בכל הספרים גרסינן ולטעמיך ובקונטרס הגיה ותו, וקשה לפירושו דהא תלמודא קאמר ליה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך שני פעמים מסיק דלא לשוייה גיסטרא למה לי, ועוד אמאי ס"ד שצריך לחתוך המפרקת לאחר שחיטת הסימנין, לכך נראה כגירסת הספרים דגרסי ולטעמיך ורב כהנא גופיה קאמר ליה והכי קאמר ולטעמיך דסברת דאנא עיקר שחיטה מן הצואר אמינא דנפקא לן מקרא א"כ הוה לך לאותובי לי משהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מגא לן מקרא, אלא מאי טעמא לא מותבת לי מהנהו משום דהלכתא גמירי להו הכא נמי עיקר השחיטה מן הצואר הלכתא גמירי לה וקרא דקא אמינא לאו לעיקר שחיטה מן הצואר אתא אלא לומר לך דאין שחיטה אלא מן הצואר דהיינו הסימנין דהוא מקום ששח ולא שמועינן דלא לישוייה גיסטרא.

13. ספר שערים מצויינים בהלכה

ואימא מאזנו. עי' בתשו' עבודת הגרשוני (סי' יג) דמותו לנחור החיות כדי שלא יופסד עורם, ואין אנו מצווים לשחטם כדי שימותו מהרה משום איסור צעב"ח, דאין אנו מצווים לברור להם מיתה יפה, וכן משמע מהא דפריך הגמ' כאן ואימא מאזנו, ולא קא אסר משום צעב"ח. וכ"כ בתשו' בית יעקב (ס' מב) דאין אנו מצווים לברור להם מיתה יפה, ואין איסור צעב"ח אלא מחיים ולא לאחר מיתה. ועי' בדברינו לעיל בריש פרקין

(ד"ה השוחט) בשם הרמב"ן והחינוך. ועי' בתשו' מהר"י אסאד (יו"ד סוס"י קפב, הגה מכן המחבר) שהקשה, מהיכי תיתי דלא מצוארו, הא ודאי מצוארו מיסתבר טפי, לפי שמשם מת הבע"ח מהר יותר ומשום צעב"ח, ועי"ש מה שהאריך לתרץ. ובעיקר דברי העבודת הגרשוני, ע"ע מה שהארכנו במס' ע"ז (יא. ד"ה עוקרין, יג. ד"ה קוטע). ועי' בדברינו לעיל (ז: ד"ה איכא צער בעלי חיים).

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים וכו'. כתב הרמב"ם (שחיטה פ"א ה"א) ובעוף הוא אומר (אחרי יז-יג) "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו", מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החיה. ובכסף משנה תמה, אמאי נקט ראה לעוף מדאיתקש לחיה, ולא מפיק לה מדתני בר קפרא "זאת תורת הבהמה והעוף" הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים כו', ותירץ משום דלבר קפרא בעוף בסימן אחד סגי לכתחילה מה"ת, ושיטת הרמב"ם (שם ה"ט) דגם בעוף צריך לכתחילה ב' סימנים מה"ת נועי בדברינו לעיל (ע"א ד"ה

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף כז עמוד ב

זאת תורת הבהמה והעוף, לכאן קשה שהרי איירי בטומאה בכל הפרשה, ומה שייך ללמד לענין שחיטה? ביאר רש"י משום דבשחיטה יוצאה מידי נבילה וכן דרשינן בזבחים ס"ט: לענין דכמו דשחיטה מטהרת טריפה מטומאת נבילה ה"ה מליקה בעוף.

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף כז עמוד ב

באסיפה בעלמא סגי להו. מוכח בגמ' בכמה מקומות שחגבים א"צ שחיטה. וכ"כ הרמב"ם (פ"א משחיטה ה"ג) דדגים וחגבים אינם צריכים שחיטה אלא אסיפתן היא המתרת אותן וכו' ולפיכך אם מתו מאליהן בתוך המים מותרין ומותר לאכלן חיים. וביאר הכס"מ דדוקא היכא דאמר רחמנא דליפוק חיותא בשחיטה והיינו שצריך מעשה שיפקיע חיותו, אז אם לא נפקא חיותא בשחיטה אלא במיתה הויא נבילה, וכן אם אכל ממנה בחיה חייב משום אבר מן החי, אבל הני כיון דלא בעי דליפוק חיותיה בשחיטה אלא אסיפה בעלמא, א"כ מה איכפ"ל דהאסיפה הוה במותם או שאוכלם בחייהם. ואין לומר דניבעי אסיפה בעודם חיים כיון דבכל אופן שיבוא לאוכלן יש כאן אסיפה, דאפילו יקחם בפיו בעודם במים יש כאן אסיפה בפיו, א"כ אין כאן דבר מיוחד דמזהר עליה קרא. ויש באחרונים דנקטו דיש נפק"מ בכך שצריך אסיפה, והוא שאסור לאוכלם בתוך המים דלא מיקרי אסיפה. עכ"פ ברמב"ם מבואר דצריך להיתר אסיפה בדגים, רק לדברי הכ"מ אין כאן דבר מיוחד שהזהירה תורה דלעולם יש כאן אסיפה, משא"כ לדעת כמה מהאחרונים יש כאן נפק"מ. ויש לדון אי נימא בדעת הרמב"ם כהראשונים דכל קודם שחיטה לבר מאיסור אבר מן החי יש איסור של אינו זבוח, דה"ה כאן כל שעדיין לא נאסף יש עליו איסור של אינו אסוף.

17. תורת חיים מסכת חולין דף כז עמוד ב

בהמה שנבראת מן היבשה הכשירה בשני סימנים וכו'. דטעמא דצוה הכתוב לשחוט בהמה חיה ועוף. ואסר את הנבלה וטימא אותה נראה משום דשלטא בה סטרא אחרא רוח הטומאה שכל מיתה נעשה על ידי מלאך המות אפילו מיתת בהמה כדאיתא בפרק המפקיד מלאך המות מה לי הכא וכו' ואפילו מי שאינו מת מיתת עצמו אלא נהרג הן אדם הן בהמה גמר יציאת נשמתו על ידי מלאך המות הוא ולכך צוה הכתוב לשחוט כדי שתצא נשמתו כמצות שחיטה ולא ע"י מלאך המות וכך כתב הרב ר' מנחם רקאנטי בפרשה ראה וז"ל וכשנשחטנה אנחנו לא תחול עליה רוח הטומאה כמו בנבלה שמיתת ברוח כטומאה ומהאי טעמא אמרו כשמת ר' בטלה כהונה לפי שמיתת צדיקים גדולים הוא בנשיקה לא ע"י מלאך המות ולכך אין מטמאין במותו.

והיינו הא דקאמר לעיל ושחט במקום ששחטא הוא ופירש רש"י ז"ל טהרתו נקט קרא לישנא דטהרה שלא יטמאנה מלאך המות. ומהאי טעמא אית ליה לרב הונא בפרק קמא הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה דכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אף על גב דלא הוה רובא בשחיטה מ"מ כיון דיציאת נשמתה בטהרה הוה ולא על ידי סטרא אחרא כשרה. וכיון דיציאת נשמתה בשחיטה בעינן הלכך בהמה שנבראת מן היבשה ולכך יש לה חיות בריא וחזק לפיכך הכשירה בשני סימנים או ברוב שנים דכל כמה דלא שחיט רובא אין נשמתה יוצאת לאלתר אלא לאחר שעה וכי נפקא חיותא לאו בשחיטה נפקא אלא על ידי מלאך המות. עוף שנברא מן הרקק ואין לו חיות גדול כל כך לכך כי שחיט ליה רק

סימן אחד או רובו נפקא חיותיה לאלתר בשחיטה, דגים שנבראו מן המים וכשיוצאין מן המים מיד מתים מאליהן כמאי דלית להו חיות דמיין ולא שולטת בהו מלאך המות כלל הלכך הכשירן בולא כלום.

ונראה דמהאי טעמא נחא מה שהטומאות חלוקות זו מזו מדריגות מדריגות כי הכל כפי כח שפולט בו מלאך המות לפיכך אדם שנברא עפר מן האדמה ואיתא במדרש רבה עפר זכר אדמה נקבה רמז לחול הדק וחול הגס שעל ידי שניהם היוצר עושה כליו חזקים ולכך כחו בריא וחזק יותר מכל בעלי חיים ולהכי הוא מאריך ימים יותר מכולן נמצא דמלאך המות שולט בו הרבה ביציאת נשמתו ולכך מטמאו הרבה עד שנעשה אבי אבות הטומאה ומטמא אפילו באהל אבל בהמה שנבראה מן האדמה בעלמא ואין כחה גדול כל כך אינה נעשית אלא אב הטומאה אינה מטמאה אלא במגע ובמשא דאין מלאך המות שולט בה במיתתה כמו באדם. עוף שנברא מן הרקק ואין לו חיות גדול כבהמה לכך אינו מטמא לא במגע ולא במשא אלא בבית הבליעה בלבד דאין מלאך המות שולט בו אלא כל דהו אבל דגים כיון שנבראו מן המים אין מלאך המות שולט בהן כלל לכך אין מטמאין כלל.

ולפי מה שפירשתי דטעמא דשחיטה הוא שלא ישלט בה מלאך המות נחא הא דאיתא במדרש רבה פרשת שמניי זאת הבהמה אשר תאכלו בהמות ולויתן הן קנינין של צדיקים לעתיד לבא כיצד הן נשחטין בהמות נותן ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותן לבהמות בסנפיריו ונוחרו וכי זו שחיטת כשירה ולא כך תנינן חוץ ממגל קציר וכו' א"ר אבין אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא חדוש תורה מאתי תצא א"ר ברכיה אריסטון עתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא ה"ד וחלב נבלה וגו' ואכול לא תאכלהו בשביל שתאכלו ממנו לעולם הבא הענין תמוה למה זה תהא נבלה מותרת לעתיד לבא חלילה לומר שיבטל או יעקור הקב"ה אפילו אות אחת מתורתו והוא אחד מ"ג עקרים שלא תהא תורה אחרת מאתו יתברך ולפי מה שפירשתי נחא דכיון דטעמא דנבלה אסורה ומטמאה משום דשולט בה סיטרא אחרא לכך לעתיד שיבער הקב"ה את הטומאה מן העולם שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ כיון דלא שייך האי טעמא בהמות מותרת בלא שחיטה דלא איצטרך ליה שחיטה כלל כיון דנבלה טומאה וסיטרא אחרא ליתא והיינו דקאמר במדרש חדוש תורה מאתי תצא כלומר לא שתצא תורה חדשה מאתו יתברך חלילה אלא חדוש תורה פירוש חידושי דאורייתא שפירוש למה טעמי תורה למה נבלה אסורה וזו מותרת ואתי נמי שפיר הא דשחיטת טרפה מטהרתה מידי נבלה כדאיתא בפרק בהמה המקשה משום דיציאת נשמתה הוה בטהרת שחיטה והא דאסורה באכילה לא משום דחשיבא כמותה כיון דסופה למות דהא איכא מאן דאמר טריפה חיה אלא גזרת הכתוב והלכה למשה מסיני הוא דכל בהמה חיה ועוף שנקלו באותן אברים בראשיים שמנו חכמים ז"ל דטרפה ואסורים באכילה ולהכי מסוכנת שריא בשחיטה אף על גב דברי לן שתמות מיד משום דמכל מקום נשמתה יוצאת בטהרת מצות שחיטה ולהכי שחיטת עכו"ם אסורה אף על גב דשחיטת שפיר דכיון דלאו בר זביחה הוא שחיטתו לאו מצוה היא וכמאן דהרגה דמי ושליט בה סיטרא אחרא.

18. ספר שערים מצויינים בהלכה

ובעץ יוסף מפרש, דבהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בבי' סימנים, משום דשחיטה הוא כדי לטהר ולזכך החומר, והלכך דגים שנבראו מן המים אין טעונין שחיטה, דמים אין מקבלין טומאה, ועופות שנבראו מן הרקק שיש להם טהרה במקצת הכשירו בסימן אחד, אבל בהמה שכולה מן הארץ הכשירה בבי' סימנים. ובבן יהוידע מפרש למה דגים אי"צ

19. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף כז/ב

דגים שנבראו מן המים הכשרן בלא כלום. נ"ל בס"ד לכך מלוי מים מ"ם יו"ד מ"ם הוא דומם, רמז כח חיות הנברא מן המים הוא דומם שאינו בריא וחזק. גם נ"ל בס"ד מים הם חסד, ולכן דוחין כח הטומאה מכל הטובל בהם, ולכן כל כשוף נפשו ובטל במים, ולכן הדגים שנבראים מן המים אין נדבקים בהם רוחות הטומאה בחזק, ולכן אסיפתן מן המים מכשירתן ואין צריכין שחיטה, ועל כן כאשר הורה יעקב איש כפר נבראי בצור שהדגים צריכין שחיטה, שלח ליה רב הגי תא לקי, והיינו שרצה להלקותו, מפני כי שליטת כוחות החיצונים באיזה דבר נחשב זה למלקות באותו דבר, וכיון שהורה שצריך שחיטה לדגים מוכח דסבירא ליה שהדגים לוקין בשליטת החיצונים, ובאמת זה אינו ולא הוי הכי לדגים, לכך שלח ליה תא לקי כנגד מה שהחלטת מלקות לדגים בשליטת החיצונים:

20. רש"י מסכת חולין דף כז עמוד ב

אין שחיטה לעוף מן התורה - והיקשא דזאת תורת לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר כדאמרינן לעיל ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו אלא מדברי סופרים ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו.

21. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף כ עמוד א

וכדרב הונא אמר רב אסי הגרים שלישי ושחט שני שלישי טרפה, והא דאיפשיטא ליה טפי בשחיטה מבמליקה משום דשאר הלכות שחיטה אינן נוהגות במליקה דהיינו שהייה דרסה חלדה שפוסלין בשחיטה ואינן פוסלין במליקה, וטעמא דהגרמה שפסולה אפי' במליקה משום דמול ערפו אמר רחמנא וקמ"ל שמואל דכי היכי דבשחיטה התחלת מקום שאינו ראוי פסול אע"ג דעביד לבסוף רובא בשחיטה הכי נמי במליקה דפסול.

22. חדושי הר"ן על חולין דף כ ע/א

וכדבר הונא אמר רב אסי דאמר רב הונא א"ר אסי הגרים שלישי ושחט שני שלישים פסולה. כלומר דקמ"ל שמואל דכי היכי דפסול בשחיטה פסול נמי במליקה ואיצטריך לאשמועינן שלא תאמר כיון שחלדה ודרסה נמי דפסלי בשחיטה לא פסלי במליקה שאף בהגרמה נאמר כן קמ"ל דלא דמי דהתם מקום מליקה הכא לאו מקום מליקה, נמיהו שהייה ודאי פסולה במליקה אלא דלא אצטריך ליה לאשמועינן דכיון דמלק חציו של סימן ואיטרפא לה ושהה אח"כ כיון שהשהייה מחלקת כי קא מלק טרפה קא מלק והרי הוא כאלו נטרפה מעיקרא, הרא"ה ז"ל:

23. תוספות מסכת חולין דף כ עמוד א

לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה - אין להקשות לדידה היכי משכחת נבלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן בריש פרק ב' (דף כח). דקאמר מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה כיון דתבר שדרה ומפרקת הויה טרפה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אלמא סימנין דוקא מטהרין ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה והשתא (משכחת נבלת עוף טהור כשחתך שדרה ומפרקת ורוב בשר קודם שהגיע לסימן) תיהני ליה סכין לטהורי מידי נבילה והא דנקט בהתכלת (מנחות מה). גבי נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים דאצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי נבלה לאו דוקא דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן כמו שהבאתי מפרק ב' (לקמן דף כח). אלא כלומר טרפה וקרא נקט נבלה אגב טרפה.

24. ספר תפארת יעקב

בְּרִיָּה לֹא אֵמָר אֵין לְהַקְשׁוֹת כִּיכִי מִשְׁכַּחַת לֵה נִבְלַת עוֹף טָהוֹר .
כֹּה לֹא קָשִׁיחַ בְּלֹאֵי אֲפִיטוֹ תִימַח לְמַלְךְ אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף
מִן הַטְּהוֹרִים אֲפִיטוֹ נַחֲרִיחַ בְּסִימָנִים לֹא כְּעִין עֵלִם וְאִי מִחַס מִזְלִיחַ
כִּי נִבְלַת דּוּדַחֵי לֹא שִׁיךְ לִמְרָה לְמַחֵ דְּחִמְרָה כִּי מוֹתֵרִין
נִבְרָר נַחֲרִיחַ שְׁכִיז אֲחֻלְיָן נִבְלַת שְׁמַחַת וּפְשִׁיעוֹת דְּלִכְּעַ נִבְלַת נֹאסֵר
לִסֵּס בְּסִינִי , גַּם מִה שְׁכַחְנוּ דְּנִבְלַת דְּכַחֲזֵי כִיחֻקָּא לֹא דּוּקָא כֹּה
דְּבַר הַקָּשָׁה מִלֹּד לִמְרָה עַל דְּכִי נִבִּיחַ מִפִּי בְּסֵס שִׁאמֵר לֹא
דּוּקָא , אֲבָל נִבְרָר לְקִימָה דְּכֹה שֵׁס קֹאמֵר רִי פִּיטָה אֲחִיכֵי עֲחִיד
לְחַדְשָׁה רַק רִבִּיחָה קֹאמֵר לְפִיטָה לְפִי אֲחִיחַ דְּקִי'ל יֵס שְׁחִיטָה לְעוֹף

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף כז עמוד ב

ובתוס' לעיל (כ. ד"ה לא) כתבו דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה משכחת לה נבלת עוף טהור כשלא המית דרך נחירת סימנים, דגם לדידה בעינן נחירה בסימנים דוקא, וכן כתבו עוד ראשונים. ובנוזיר (כט א) איכא מאן דאמר דדינא דהאב מדיר את בנו בנוזיר אינו כי אם לחנכו במצוות, ופריך שא"כ היאך אוכל הכהן מחטאת העוף שהוא מביא, הרי מליקת חולין היא נבילה, ומשני דקסבר אין שחיטה לעוף מן התורה, וכתבו התוס' דמירי שהמליקה היתה בחזרת סימנין, דאל"כ הא קאכיל טריפה, דהרי שובר המפרקת קודם. מבוואר מדבריהם דבעינן נחירה בסימנים, וכל שעושה חוץ מזה אם נעשית טריפה פוסל הנחירה שלאחר מכן, דרק חתכת הסימנים הוא המכשיר ולא סתם מעשה מיתה, וא"כ כל שפגע במפרקת קודם נחירת סימנים חשיב טריפה. וע"ע ברשב"א כאן.

ולכאורה צ"ב מה המקור לזה דגם כשאין צריך דין שחיטה לעוף מ"מ בעינן נחירה בסימנים, ואי משום דמצינו דאיכא נבלת עוף טהור, הרי י"ל דכל מעשה מיתה מדעת מתירתו מידי נבילה. דהא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה יליף לה מקרא דשפיכה והיאך יש במשמעות הפסוק דבעינן נחירה בסימנים. ונראה דהנה לעיל (יז א) דעת ר"ע שבמדבר היו ישאל מותרים בבשר נחירה ורק משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה, והיינו שדיני שחיטה נתחדשו למשה מסיני כלפי הזמן שלאחר שיכנסו לארץ, ומכל מקום אף במדבר בעי נחירה בסימנים, והיינו שדין השחיטה כולל את מקום שחיטה ואת יתר דיני שחיטה ומקום השחיטה נתחדש מיד ושאר דיני שחיטה נאמרו לכשיכנסו לארץ. ונמצא דכשנתמעט עוף משחיטה הרי נתמעט ממה שנתחדש לכשיכנסו לארץ, אבל לא נתמעט מהדין שנאמר על מקום השחיטה ובעי נחירה.

26. דף על הדף חולין דף כז עמוד ב

בגמ': דגים דלאו בני שחיטה כו' אם את כל דגי הים יאסוף להם, באסיפה בעלמא סגי להו. בתיקוני זוהר (ת"י כ"ז דף נ"ט ע"ב עפ"י ביאור הגר"א ומתוק מדבש) כתב שדגים שבים רמז לתלמידי חכמים שהם שטים בים התלמוד (עי' ברכות ס"א ע"ב במשל של רבי עקיבא כשנתפס על דברי תורה, שאמר השועל להדגים שבים שיעלו ליבשה וכו'), שהם ניצולים משחיטת סכין של מלאך המות, אלא כמו שנאמר כבוד ה' "יאספך".